

ЗАПІСЫ

БЕЛАРУСКІ ІНСТЫТУТ НАВУКІ Ў МАСТАЦТВА

BELARUSAN INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES

ZAPISY 37

NEW YORK — MIENSK

2014

БІБЛІЯГРАФІЯ ТАМАША ГРЫБА

Перад Вамі першая спроба складання бібліяграфіі Тамаша Грыба. Яна не прэтэндуе на вычарпальнасць і на тое ёсць аб'ектыўныя прычыны. Па-першае, некаторыя перыядычныя выданні ці нумары дадзеных выданняў, дзе публікаваўся Тамаш Грыб, не захаваліся. Па-другое, даследнікам вядома далёка ня ўсе псэўданімы, якімі падпісваў ён свае тэксты. Па-трэцяе, некаторыя пэрыёдыкі, зь якімі супрацоўнічаў Грыб, былі недаступныя пры складанні гэтай бібліяграфіі. Тым ня менш спадзяемся, што гэтая публікацыя выкліча цікавасць у адмыслоўцаў і паспрые паскарэнню ўжо распачатай працы па зборы і выданні пісьмовай спадчыны выдатнага дзеяча беларускага нацыянальнага руху першай паловы ХХ ст.

Бібліяграфія Тамаша Грыба складзеная па праблемна-хранальгічным прынце. Усе публікацыі падзеленыя на тры групы (прыжыццёвыя публікацыі Т. Грыба; публікацыя дакументальнай спадчыны Т. Грыба; тэксты, прысьвечаныя жыццю і творчасці Т. Грыба). У кожнай з групаў пазыцыі пададзеныя ў хранальгічна-альфавэтным парадку. У назвах публікацыяў захаваныя лексічныя асаблівасці і правапіс арыгіналаў.

Падчас працы над гэтай бібліяграфіяй былі выяўлены яшчэ пяць псэўданімаў і крыптанімаў, якімі карыстаўся Тамаш Грыб. Гэта — М. Тумашэвіч, А.Н., N-ка, Тутка з Палас, Т-ль.

У гэтую бібліяграфію не ўвайшлі тэксты Тамаша Грыба, апублікаваныя ім у газэце „Родны край“ (за выключэннем аднаго нумару); часопісе „Бюлетэнь загранічнай групы беларускай партыі сацыялістаў-рэвалюцыянераў“ (акрамя №№ 2, 8, 9), часопісе „Саха“ (у асабістым фондзе Грыба, які захоўваецца ў нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь, ёсць рукапісы артыкулаў, дасланыя ім у рэдакцыю гэтага пэрыёдыка), сумесна са сваімі сябрамі па Беларускай партыі сацыялістаў-рэвалюцыянераў (напрыклад, „Извещение Белорусской

партыі С-Р“ (1923 г.), па-руску й па-ўкраінску ў часопісах, выдаваных расійскімі й ўкраінскімі сацыялістамі-рэвалюцыянерамі ў эміграцыі (у гэтай публікацыі прыведзены толькі два вядомыя нам артыкулы ў часопісах „Життя“ й „Вестник Социалистической Лиги Нового Востока“). Магчыма, што Тамаш Грыб браў удзел у выданні часопіса „Бюлетэнь Аб’яднання Беларускіх Студэнтскіх Арганізацый“ (Прага, 1924 г., 1931 г., 1934 г.). Але ідэнтыфікаваць ягоныя артыкулы ў гэтым выданні складана, бо ўсе матэрыялы „Бюлетэня АБСА“ непадпісаныя. Акрамя таго, дзясч займаўся перакладамі. Паводле звестак Арсена Ліса, Тамаш Грыб пераклаў на беларускую мову брашуру М. Туган-Баранойскага „Аб кааперацыйным ідэале“. Апошняя працай, якую дзясч пачаў, але з прычыны хваробы й заўчаснай сьмерці не давеў да канца, быў пераклад у чэскую мову кнігі Віктара Чарнова „Дэмакратыя, дыктатура, сацыялізм“. Гэтыя пераклады не ўвайшлі ў дадзеную бібліяграфію.

Крытычныя заўвагі, а галоўнае, дапаўненьні да бібліяграфіі шчыра вітаюцца.

1. Прыжыцьцёвыя публікацыі Т. Грыба

1.1. Публікацыі ў беларускай мове

1.1.1. Публікацыі ў газэце „Грамадзянін“

1. **Небарака, Антон. Новы беларускі ўрад** // Грамадзянін. № 3. 20 студня 1919. С. 1—2.
2. **Небарака, А. Да каго прылучацца** // Грамадзянін. № 4. 24 студня 1919. С. 2—3.
3. **Небарака, Антон. Што такое ўлада сялянскіх і работніцкіх Радаў** // Грамадзянін. № 4. 24 студня 1919. С. 3.
4. **N-ka, A. Pamiż wuczycielou** // Hramadzianin. № 5. 31 studnia 1919. S. 3.
5. **N-ka, A. Szto takoje ulada sialanskich i robotnickich radau** // Hramadzianin. № 5. 31 studnia 1919. S. 2—3.
6. **Niebaraka, Anton. Szto rabić?** // Hramadzianin. № 6. 2 lutaho 1919. S. 1—2.
7. **Tamasz Ge. Charczawuja sprawy na Bielarusi i Litwie** // Hramadzianin. № 6. 2 lutaho 1919. S. 2—3.
8. **Tumka z Palań. Jaki pawinen być zakon ab ziamle** // Hramadzianin. № 7. 7 lutaha 1919. S. 3.

9. **Niebaraka, Anton. Szto takoje swaboda** // Hramadzianin. № 8. 10 lutaha 1919. S. 2–3; № 9. 15 lutaha 1919. S. 2–3; № 10. 18 lutaha 1919. S. 2–3; № 11. 22 lutaha 1919. S. 2–3; № 12. 27 lutaho 1919. S. 2–3; № 13. 28 lutaho 1919. S. 2–3.
10. **Tumka z Palac. Jak zmahacca z daražynioj** // Hramadzianin. № 8. 10 lutaha 1919. S. 3.
11. **Tumka z Palac. Jak arhanizawać kaaperatyu** // Hramadzianin. № 11. 22 lutaha 1919. S. 3–4.
12. **A. N. Z Horadni** // Hramadzianin. № 13. 28 lutaho 1919. S. 3.
13. **Niebaraka, Anton. Pramowa buntauszczyka** // Hramadzianin. № 14–15. 7 sakawika 1919. S. 2–3; № 16. 11 sakawika 1919. S. 2–3; № 17. 14 sakawika 1919. S. 2–3; № 18. 18 sakawika 1919. S. 2–3; № 20. 25 sakawika 1919. S. 2–3; № 21. 29 sakawika 1919. S. 2–3.
14. **Tamasz Ge. Ci możam my dalej mauczać?** // Hramadzianin. № 14–15. 7 sakawika 1919. C. 1–2.
15. **Tamasz Ge. Uschod, ci Zachad?** // Hramadzianin. № 16. 11 sakawika 1919. S. 1–2.
16. **G-be. Dwa hady rewalucyi** // Hramadzianin. № 17. 14 sakawika 1919. S. 1–2.
17. **G-be. U czym nasza siia?** // Hramadzianin. № 18. 18 sakawika 1919. S. 1–2.
18. **Tamasz Ge. Ab dziarĩaunaj uiadzie** // Hramadzianin. № 19. 21 sakawika 1919. S. 1–2.
19. **G-be. Janynastupajuć!** // Hramadzianin. № 20. 25 sakawika 1919. S. 1–2.
20. **T. Teatr** // Hramadzianin. № 21. 29 sakawika 1919. S. 3–4.
21. **Tamasz Ge. Pany nia spiac** // Hramadzianin. № 21. 29 sakawika 1919. S. 1–2.

1.1.2. Публікацыі ў газэце „Селянская доля“

22. **Глеба, Т. Чаго прыйшлі лагчывыя паны на Беларусь** // Сялянская доля. № 1. Чэрвень 1921. С. 6–8.
23. **Глеба, Т. Не ў магату далей маўчаць** // Сялянская доля. № 2. Чэрвень 1921. С. 4–6.
24. **Небарака, А. Сьмяюся я над вамі** // Сялянская доля. № 2. Чэрвень 1921. С. 16.
25. **Т-ш. Уся зямля працоўнаму народу** // Сялянская доля. № 2. Чэрвень 1921. С. 28–29.
26. **Глеба, Т. Арганізуймося** // Сялянская доля. № 3. Жнівень 1921. С. 10–12.

27. **Небарака, Антон. Сучасныя думкі** // Сялянская доля. № 3. Жнівень 1921. С. 23—27.
28. **Тумашэвіч, М. Мы і яны** // Сялянская доля. № 3. Жнівень 1921. С. 6—9.
29. **Т-ш. Хто мае права на зямлю** // Сялянская доля. № 3. Жнівень 1921. С. 17—19.
30. **Глеба, Т. Перадавіца** // Сялянская доля. № 4. Лістапад 1921. С. 1—6.
31. **Небарака, Антон. Сучасныя думкі** // Сялянская доля. № 4. Лістапад 1921. С. 21—26.
32. **Т-ш. Беларусы ў Амэрыцы** // Сялянская доля. № 4. Лістапад 1921. С. 16—19.
33. **Глеба, Т. Трэ' быць на варце** // Сялянская доля. № 5. Сьнежань 1921. С. 7—11.
34. **Глеба, Т. Перадавіца** // Сялянская доля. № 1 (6). Сакавік 1922. С. 1—4.
35. **А. Н-ка. Арганізацыя беларускай моладзі** // Сялянская доля. № 2 (7). Красавік 1922. С. 11—14.

1.1.3. Публікацыі ў часопісе „Перавясла“

36. **Грыб, Т. „Уяўленьне“, поэма У. Жылкі** // Перавясла. № 1. 1923. С. 54—60.
Рэцэнзія на паэму У. Жылкі „Уяўленьне“.
37. **Т-ш. Мэты і заданьні** // Перавясла. № 1. 1923. С. 14—15.
38. **Грыб, Тамаш. Аснаўныя падваліны вызвольнай ідэолёгіі беларускай нацыі** // Перавясла. № 2. 1924. С. 28—39.
39. **Грыб, Тамаш. Спадчына** // Перавясла. № 2. 1924. С. 54—57.
Рэцэнзія на зборнік вершаў Янкі Купалы „Спадчына“ (Менск, 1922. — 221 с.)
40. **Т. Г. Водгульле** // Перавясла. № 2. 1924. С. 58—60.
Рэцэнзія на зборнік вершаў Якуба Коласа „Водгульле“ (Менск, 1922. — 107 с.)

1.1.4. Публікацыі ў часопісе „Бюлетэнь заграічнай групы беларускай партыі сацыялістаў-рэвалюцыянэраў“

41. **Грыб, Т. Арганізацыя працоўнага сялянства** // Бюлетэнь заграічнай групы партыі сацыялістаў-рэвалюцыянэраў. № 2. 19 сьнежня 1925. С. 4—8.

42. **Т-ш. Пад знакам „беларусізацыі“** // Бюлетэнь загранічнай групы партыі сацыялістаў-рэвалюцыянэраў. № 2. 19 сьнежня 1925. С. 1—4.
43. **Грыб, Тамаш. Віленскае пытаньне** // Бюлетэнь загранічнай групы партыі сацыялістаў-рэвалюцыянэраў. № 8. Сакавік 1928. С. 12—23.
44. **Т-ш. На шляху да вызваленьня** // Бюлетэнь загранічнай групы партыі сацыялістаў-рэвалюцыянэраў. № 8. Сакавік 1928. С. 5—11.
45. **Грыб, Тамаш. На рубяжы двух стагодзьдзяў** // Бюлетэнь загранічнай групы партыі сацыялістаў-рэвалюцыянэраў. № 9. Жнівень 1928. С. 5—17.
46. **Т-ш. Судовая справа „56“ у Вільні** // Бюлетэнь загранічнай групы партыі сацыялістаў-рэвалюцыянэраў. № 9. Жнівень 1928. С. 19—24.

1.1.5. Публікацыі ў часопісе „Іскры Скарыны“

47. **Hryb, T. Kulturnaje budaŭnictva novaj Bielarusi** // Iskry Skaryny. № 1. Lipień 1931. S. 2—9.
48. **Hryb, Tamaš. Miejsca i značaińnie Franciška Skaryny u sučasnym bielaruskim vyzvalna-adradženskim ruchu** // Iskry Skaryny. № 1. Lipień 1931. S. 14—15; № 2. Listapad 1931. S. 12—14.
49. **Hryb, T. Intelihencyja i narod** // Iskry Skaryny. № 2. Listapad 1931. S. 1—6.
50. **Hryb, Tamaš. Adryvak z ramanu „Paustancy“** // Iskry Skaryny. а 3. Studzień 1934. S. 15—18.
51. **Hryb, Tamaš. Na dva fronty!** // Iskry Skaryny. № 3. Studzień 1934. S. 5—13.
52. **Hryb, Tamaš. U 50-tyja uhodki časopisi „Homan“** // Iskry Skaryny. № 3. Studzień 1934. S. 31—35.
53. **T. Što takoje nacynjań-demakratyzm?** // Iskry Skaryny. № 3. Studzień 1934. S. 35—36.
54. **T-š. Vilenskaje pytańnie** // Iskry Skaryny. № 3. Studzień 1934. S. 27—31.
55. **Hryb, Tamaš. Relihijnaja sprava na Bielarusi** // Iskry Skaryny. № 4. Travień 1934. S. 55—65.
56. **Hryb, Tamaš. Šlacham Skaryny** // Iskry Skaryny. № 4. Travień 1934. S. 1—10.

57. **Т-š. Haspadarčaje adasableńnie Zachodniaj Bielarusi** // Iskry Skaryny. № 4. Travień 1934. S. 70–71.
58. **Gleba, T. Što takoje nacyjanał-demakratyzm?** // Iskry Skaryny. № 5. Travień 1935. S. 4–48.
59. **Hryb, Tamaš. Da pytańnia ab pachodžańni herbu Pahonia** // Iskry Skaryny. № 5. Travień 1935. S. 69–77.
60. **N-ka. U Savieckaj Bielarusi** // Iskry Skaryny. № 5. Travień 1935. S. 82–85.

1.1.6. Публікацыі ў часопісе „Золак“

61. **Т. Г. Нацыя, як прадмет навуковага вывучэння** // Золак. № 2. Люты—сакавік 1933. С. 9–14.
62. **Т. У 70-я угодкі беларускага сацыялістычнага друку** // Золак. № 3. Сьнежань 1933. С. 9–13.
63. **Т-г. У 50-я ўгодкі сьмерці Карла Маркса** // Золак. № 3. Сьнежань 1933. С. 1–5.
64. **Т. Г. Самаарганізацыя працоўнага народу** // Золак. № 1 (4). Сакавік 1934. С. 7–12; № 2 (5). Чэрвень 1934. С. 9–10; № 1 (6). Сьнежань 1935. С. 5–7.
65. **Індустрыялізацыя, як чыньнік вызвалення калёніяльных народаў СССР (Тэзісы дакладу Д-ра Т. Грыба, які быў прачытаны на паседжаньні Украінскага Сацыялёгічнага Інстытуту ў Празе дня 15.ІІ.1936 г.)** // Золак. № 1 (7). Чэрвень 1936. С. 13.

1.1.7. Публікацыі ў іншых пэрыядычных выданнях

66. **Н-ка, А. Няхай-жа будзе нацыянальная еднасьць** // Родны край. № 5. 10 ліпня 1919. С. 1–2.
67. **Грыб, Т. Пісьмо ў рэдакцыю** // Грамадскі голас. № 20. 5 верасня 1924. С. 4.
68. **Т. Г. Зямельныя адносіны на Беларусі** // Наш Прамень. № 1. 1927. С. 30–37.
69. **Грыб, Тамаш. Да пытання аб навуковым досьледзе і вывучаньні Беларусі** // Студэнская думка. № 1 (8). 1928. С. 4–9.
70. **Грыб, Тамаш. Мэты і заданьні АБСА** // Студэнская думка. № 1 (8). 1928. С. 16–17.
71. **Т. Г. Беларускі заграічны архіў у Празе** // Калосьсе. № 1. 1935. С. 72.
72. **Т. Г. Выстаўка абразоў Аркадзя Салаўёва** // Калосьсе. № 2. 1935. С. 135–136.

- 73. Грыб, Т. И.И. Лаппо: Литовскій Статутъ 1588 года //** Калосьсе. № 1 (5). 1936. С. 47—50.
Рэцэнзія на працу Лапо „Литовскій Статутъ 1588 года. Том I. Изсльдование. Часть первая. Каunas, 1934, бач. XVI+476“.

1.2. Публікацыі ў чэскай мове

- 74. Hryb, T. Kulturní ústavy v sovětské Bílé Rusi //** Slovanský přehled. Ročník XXIV. 1932. S. 129—134.
74. Т. Н. BSSR // Slovanský přehled. Ročník XXV. 1932. S. 292—293.
75. Hryb, T. BSSR // Slovanský přehled. Ročník XXVI. 1934. S. 58—59.
76. Т. Н. Бѣлорусовѣ // Slovanský přehled. Ročník XXVII. 1935. S. 110.
77. Т. Н. Бѣлорусовѣ v Polsku // Slovanský přehled. Ročník XXVII. 1935. S. 200.
78. Т. Н. BSSR // Slovanský přehled. Ročník XXVII. 1935. S. 21.
79. Т. Н. BSSR // Slovanský přehled. Ročník XXVII. 1935. S. 67-68.
80. Т. Н. BSSR // Slovanský přehled. Ročník XXVII. 1935. S. 105.
81. Т. Н. BSSR // Slovanský přehled. Ročník XXVII. 1935. S. 196.
82. Т. Н. BSSR // Slovanský přehled. Ročník XXVII. 1935. S. 245—246.
83. Т. Н. Dr. Mikola Pj'jasevic // Slovanský přehled. Ročník XXVII. 1935. S. 47—48.
84. Hryb, T. Čistka v Běloruské SSR // Slovanský přehled. Ročník XXIX. 1937. S. 269—270.
85. Hryb, T. Z běloruské poesie // Slovanský přehled. Ročník XXIX. 1937. S. 40—41.

1.3. Публікацыі ў іншых мовах

- 86. Грыб, Т. Білорусь на переломі //** Життя. № 3. Липень 1923. С. 22—26.
87. Грыб, Т. В Западной Белоруссии // Вестник Социалистической Лиги Нового Востока. Май 1928. № 1. С. 12—13.

2. Публікацыя дакументальнай спадчыны Т. Грыба

- 88. Калеснік, У. Пражскі эпісталярый //** Польмя. № 10. 1990. С. 190—229.
Лісты Т. Грыба да У. Жылікі (Прага, Радоцін, 1923—1924 гг.) (13 лістоў — 1923 г., 1 ліст — 1924 г.).

- 89. Грыб, Т. На два франты! Галоўныя засады вызвольнай праграмы беларускага народу** / публ., заўв. У. Ляхоўскага // Спадчына. № 4. 1995. С. 88—120.
Фрагмэнт працы Т. Грыба „На два франты!“.
- 90. Эсэры** / падрыхт. публ., камент. У. Ляхоўскага // Спадчына. № 4. 1995. С. 121—151.
Прадмова Т. Грыба да дакладу Я. Мамонькі „На ўзломе“, прачытанага на нарадзе Загранічнай групы БПС-Р 7 ліпеня 1921 г.; ліст Т. Грыба да М. Шапавала (Бэрлін, сакавік 1921 г.).
- 91. З рукапіснай спадчыны Т. Грыба** / прадм., падрыхт. публ., заўв. У. Ляхоўскага // Спадчына. № 3. 1996. С. 103—123.
Ліст Т. Грыба ў Віленскі акружны камітэт БПС-Р (Прага, 1922 г.); выступленьне Т. Грыба па дакладу В. Чарнова (Прага, восень 1922 г.); артыкул „Вялікаруская дэмакратыя і яе адношаньне да нацыянальнага пытання“ [1925 г.]; артыкул „Тэзісы аб культурна-нацыянальным аб’яднаньні беларускага студэнцтва ў Празе“ (травень 1925 г.).
- 92. Гесь, А., Ляхоўскі, У. Яшчэ адзін след Беларускага загранічнага архіва ў Празе** // Замежная архіўная беларусіка: Матэрыялы міжнар. навук. канф.: 25—26 красавіка 1996 г., Мінск. Мінск: БелНДДАС, 1998. С. 27—30.
Ліст Т. Грыба да К. Езавітава (Прага, [1935 г.]).
- 93. Грыб, Т. З віру дзён мінаючых** / прадм., публ. Я. Кісялёвай // Маладосць. № 11. 1997. С. 229—252; № 2. 1998. С. 242—250.
Не апублікаваны ў часопісе „Калосьсе“ артыкул Т. Грыба.
- 94. Зубко, В. «Curriculum vitae» Вацлава Ластоўскага і Тамаша Грыба** // Беларускі гістарычны часопіс. № 3. 2003. С. 62—71.
Жыцьцяпіс Т. Грыба (лістапад 1927 г.).
- 94. Ямкова, О. „Празький період“ жітця та праці Томаша Грыба** // Пам’яткі: археаграфічний щорічник. Т. 6. 2006. С. 103—117.
Артыкул „Білорусь на переломі“ (пададзены Т. Грыбам у рэдакцыю часопісу „Життя“ (1924—1925 гг.); ліст Т. Грыба да кіраўніцтва Ўкраінскага пэдагагічнага інстытуту імя М. Драгаманава (Прага, лістапад 1928 г.); даведка пра навуковую працу Т. Грыба як супрацоўніка Ўкраінскага інстытуту грамадазнаўства.

- 95. Ямкова, В.; Лебедзева, В. Беларусы пішуць Шапавалу** // Arche = Пачатак. № 3. 2009. С. 452—478.
Лісты Т. Грыба да Мікіты Шапавала (Берлін, 1921 г.; Прага, 1921 г.; Радоцін, 1927 г.).
- 96. Грыб, Тамаш. Два артыкулы** / падрыхт. да друку Л. Юрэвіча // Запісы БІНіМ. № 35. 2012. С. 104—180.
Артыкулы „Што такое нацыянал-дэмакратызм“ (Іскры Скарыны. 1935. № 5. С. 4—48) і „Да пытання аб паходжанні гербу Пагона“ (Іскры Скарыны. 1935. № 5. С. 69—77).
- 97. Шчур, Макс. Беларусь у праскім часопісе „Slovanský přehled“ (1925—1938)** // Запісы БІНіМ. 2012. № № 35. С. 401—441.
Артыкулы Т. Грыба, надрукаваныя ў 1935—1937 гг. у часопісе „Slovanský přehled“ (на беларускую мову пераклаў Макс Шчур).
- 98. Грыб, Тамаш. Рэлігійная справа на Беларусі** / падрыхт. да друку Л. Юрэвіча // Запісы БІНіМ. № 36. 2013. С. 297—313.
Артыкул Т. Грыба, надрукаваны ў часопісе „Іскры Скарыны“ (№ № 4. Травень 1934. С. 55—65).

3. Тэксты, прысьвечаныя жыццю й творчасці Т. Грыба

- 99. Сахараў, С. Др. Тамаш Грыб у святле сваіх пісьмаў** // Калосьсе. № 1 (14). 1938. С. 53—57.
- 100. „Урачыстая Акадэмія ў чэсьць с.п. Дра Т. Грыба“** // Наш Золак. 23 чэрвеня 1938. С. 14—16.
- 101. Черноў, В. Прамова на грамадзкай паніхідзе па Т. Т. Грыбу** // Наш Золак. 23 чэрвеня 1938. С. 6—13.
- 102. Черноў, В. Т. Т. Грыб. (наддробнае слова)** // Наш Золак. 23 чэрвеня 1938. С. 4—6.
- 103. Шутовіч, Я. Др. Тамаш Грыб** // Калосьсе. № 1 (14). 1938. С. 52—53.
- 104. Čj. Ph. Dr. Tomáš Hryb** // Slovanský přehled. Ročník XXX. 1938. S. 83—84.
- 105. Ліс, Асень. Рыцар беларускай свабоды: Да стагоддзя народзінаў Т. Грыба** // Спадчына. № № 4. 1995. С. 80—87.
- 106. Иванов, Н. Идея независимости Беларуси в политической мысли Томаша Грыба** // Cesty k národnímu obrození: běloruský a český model: sborník příspěvků z konference konané 4.—6.7.2006 v Praze / Editoři Alena Ivanova, Jan Tuček. Praha: UK FHS, 2006. S. 373—384.

- 107. Ямкова, О. „Празький період“ життя та праці Томаша Грыба // Пам’ятки: археогрофічний щорічник. Т. 6. 2006. С. 103—117.**

Укладаньне й прадмова Андрэя Бучы